

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, (स्वायत्त) अमळनेर, जि. जळगाव

अभ्यासक्रम

NEP 2020 नुसार

विषय – मराठी

प्रथम वर्ष कला

मराठी विभाग

शैक्षणिक वर्ष २०२३-२०२४ पासून लागू

सत्र पहिले

Major Core

MAR - MJ - 101 वाङ्मयीन मराठी : कथा

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे -

- १) कथा या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप आणि त्याची वैशिष्ट्ये यांचे आकलन करून घेणे.
- २) कथारचनेच्या प्रमुख घटकांचे आकलन करून घेणे.
- ३) कथेच्या महत्त्वपूर्ण अशा प्रकारांचा परिचय करून घेणे.
- ४) मराठी कथेची वाटचाल ठळक टण्यांच्या आधारे जाणून घेणे.
- ५) निवडक दहा कथांच्या कथानकाचे आकलन करून घेणे व व्यक्तिचित्रणाची वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
- ६) निवडक दहा कथांमधील प्रसंगवर्णने आणि वातावरणनिर्मिती यांचे विशेष जाणून घेणे.
- ७) निवडक दहा कथांतील संघर्ष, निवेदनशैली, भाषाविशेष या घटकांचे आकलन करून घेणे.

निवडक दहा कथा :

- १) बाबल्याची कढई - वा. रा. सोनार
- २) डिलिव्हरी - बाळ फोंडके
- ३) लाल चिखल - भास्कर चंदनशिव
- ४) बेगड - योगीराज वाघमारे
- ५) दुःख आणि अश्रू - ललिता गादगे
- ६) प्रॉपर्टी एक्झिबिशन - किरण येले
- ७) मडकं गेलं वाहून - नीरजा
- ८) कमाई - रफिक सूरज
- ९) दिलसे - संजीव गिरासे
- १०) वेंटर - सुनील गायकवाड

घटक विश्लेषण :

क्र	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
१	अ) कथा या वाङ्मयप्रकाराची ओळख	०१	१५
	कथा : संकल्पना व स्वरूप		
	कथेचे घटक : कथानक, व्यक्तिचित्रण, प्रसंगवर्णन, संघर्ष, निवेदनशैली व भाषा		
	अन्य वाङ्मयप्रकारांहून कथा या वाङ्मयप्रकाराचे निराळेपण	०१	१५
	कथेच्या प्रमुख प्रकारांचा परिचय- स्फुट गोष्ट, लघुकथा, दीर्घकथा		
	मराठी कथेच्या वाटचालीचा परिचय		
२	अ) निवडक दहा कथांची कथानके आणि त्या कथांमधील व्यक्तिचित्रणे ब) निवडक दहा कथांमधील प्रसंगवर्णने व वातावरणनिर्मिती	०१	१५
	अ) निवडक दहा कथांची निवेदनशैली व भाषाविशेष ब) निवडक दहा कथांमधील जीवनचित्रण आणि संघर्ष	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका	०४	६०

सत्र दुसरे

MAR - MJ - 201 वाङ्मयीन मराठी : कविता

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे

- १) कविता या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये यांचे आकलन करून घेणे.
- २) काव्यरचनेच्या प्रमुख घटकांचा परिचय करून घेणे.
- ३) कविता या वाङ्मय प्रकाराच्या दोन महत्त्वपूर्ण प्रकारांचे स्वरूप जाणून घेणे.
- ४) आधुनिक मराठी कवितेची वाटचाल ठळक टप्प्यांच्या आधारे जाणून घेणे.
- ५) संपादित कविता संग्रहातील विविध प्रकारातील कवितांचे आशय विशेष जाणून घेणे.
- ६) संपादित कविता संग्रहातील विविध प्रकारातील कवितांचे आभिव्यक्तिविशेष जाणून घेणे.

संपादित कविता संग्रह निवडक कविता

(ग्रामीण, दलित, आदिवासी, स्त्रीवादी, महानगरीय, भटके - विमुक्त, निसर्ग, प्रेम इ. जाणीवेच्या कविता)

- १) देव अजब गारोडी - बहिणाबाई चौधरी
- २) तापीतीर - गणेश कुडे
- ३) ब्रोकन मेन - त्र्यंबक सपकाळे
- ४) मला हवी असणारी पहाट - प्रतिभा अहिरे
- ५) चल नांदायला येडी - कृष्णा पाटील
- ६) ते दिवस आता कुठे ? - अरुण म्हात्रे
- ७) जलम - इंद्रजित भालेराव
- ८) सोन्याबापू - संतोष पद्माकर पवार
- ९) दार उघड बये, दार ! - प्रज्ञा दया पवार
- १०) बाया पाण्याशीच बोलतात - अजय कांडर
- ११) दागिना - संजय चौधरी
- १२) दहशत - वर्जेश सोलंकी
- १३) म्होरकी - उषा किरण आत्राम
- १४) आश्रम शाळेतून घरी जातांना - अनिल साबळे
- १५) म्हातारपणाकडे झुकलेल्या स्वातंत्र्याला - बालाजी नागटिळक
- १६) कचरा वेचणाऱ्या झिपऱ्या पोरी - सुदाम राठोड

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
१	अ)कविता या वाङ्मय प्रकाराची ओळख ब)कविता संकल्पना व स्वरूप कवितेचे घटक : क)अनुभव, नाद,लय, प्रतिमा, प्रतीक, काव्यभाषा, रचना, विविध छंद, अष्टाक्षरी अभंग छंद, मुक्त छंद	०२	३०
२	अ)ग्रामीण व दलित जाणीवेच्या कविता आशय विशेष व अभिव्यक्ति विशेष ब)आदिवासी व स्त्रीवादी जाणीवेच्या कविता आशय विशेष व अभिव्यक्ति विशेष	०१	१५
३	अ) महानगरीय व भटके विमुक्त इ. जाणीवेच्या कविता आशय विशेष व अभिव्यक्ति विशेष ब) निसर्ग व प्रेम विषयक जाणीवेच्या कविता आशय विशेष व अभिव्यक्ति विशेष	०१	१५
एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक		०४	६०

संदर्भ साहित्य :

- १) आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास भाग २ अ. ना. देशपांडे व्हीनस प्रकाशन, पुणे
- २) प्रतिभा साधन ना. सी. फडके, देशमुख आणि कंपनी, पुणे.
- ३) साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ डॉ. अंजली सोमण
- ४) निवडक कथा संपा. डॉ. शिरीष पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव
- ५) वाटा आणि वळणे गो. म. कुलकर्णी, नवसाहित्य प्रकाशन, बेळगांव
- ६) साहित्य विचार प्रा. अ. बा. कुलकर्णी, प्रतिभा प्रकाशन, पुणे.
- ७) कविता संकल्पना निर्मिती आणि समीक्षा वसंत पाटणकर.
- ८) कवितेचा शोध वसंत पाटणकर, मौज प्रकाशन, मुंबई.
- ९) कविता आणि प्रतिमा सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई.
- १०) कवितेचा रुपशोध म. सु. पाटील, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर.

बी.ए. प्रथम वर्ष

सत्र पहिले

MAR - MJ - 102 मराठी कादंबरी

चकवा (कादंबरी) — अलका शशांक कुलकर्णी, साधना प्रकाशन, पुणे

अभ्यसाक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

१. कादंबरी या वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप व त्याची वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
२. आधुनिक मराठी कादंबरीच्या वाटचालीचा परामर्श घेणे.
३. चकवा कादंबरीचे वाङ्मयीन मूल्यमापन करणे.
४. कादंबरीचे वाङ्मयीन आकलन व मूल्यमापन करून घेण्याची दृष्टी विकसित करणे.

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	पार्श्वभूमी: १.१ कादंबरी : स्वरूप व वैशिष्ट्ये आधुनिक वाङ्मयप्रकारांचा अभ्यास आधुनिक वाङ्मयप्रकार : कादंबरी घटक १.२ आधुनिक मराठी कादंबरीची वाटचाल (स्वातंत्र्यपूर्व काळातील कादंबरी आणि स्वातंत्र्योत्तर काळातील कादंबरी- ठळक टप्यांच्या अनुषंगाने परामर्श)	०१	१५
०२	चकवा : स्वरूप व वैशिष्ट्ये २.१ चकवा ' या कादंबरीचे कथानक व त्यातील व्यक्तिरेखाचित्रण २.२ चकवा या कादंबरीतील प्रसंगचित्रण व वातावरणनिर्मिती, निवेदनपध्दती व भाषाशैली	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०२	३०

बी.ए. प्रथम वर्ष

सत्र दुसरे

MAR — MJ - 202 मराठी प्रवासवर्णन

म्हारो देश पधारो - विष्णू पावले, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे

अभ्यसाक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

१. प्रवासवर्णन या वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप व त्याची वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
२. आधुनिक मराठी प्रवासवर्णनाच्या वाटचालीचा परामर्श घेणे.
३. म्हारो देश पधारो या प्रवासवर्णनाचे वाङ्मयीन मूल्यमापन करणे.
४. प्रवासवर्णनाचे वाङ्मयीन आकलन व मूल्यमापन करून घेण्याची दृष्टी विकसित करणे.

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	प्रवासवर्णन स्वरूप व संकल्पना मराठीतील प्रवासवर्णनांचा आढावा. प्रवासवर्णनाचे वेगळेपण. विष्णू पावले यांचा वाङ्मयीन परिचय	०१	१५
०२	म्हारो देश पधारो या प्रवासवर्णनाचा आशय व स्वरूप स्थळ, काळ, वेळ, प्रदेश, भाषा. व्यक्तिरेखांची विविधता. लेखकाचा दृष्टीकोन इत्यादी.	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०२	३०

संदर्भसाहित्य :

१. मराठी कादंबरी पहिले शतक - सुमावती देशपांडे, मुंबई मराठी साहित्य संघ, मुंबई.
२. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी- संपा. विलास खोले, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
३. 'कादंबरी' उषा हस्तक, साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार, - संपा. श्री. पु. भागवत व इतर पॉप्युलर, मुंबई.
४. कादंबरी संवाद पंडित टापरे, पद्मगंधा, पुणे.
५. कादंबरी : एक साहित्यप्रकार हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई.

६. कादंबरी : एक साहित्यप्रकार हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई.
७. कादंबरीविषयी हरिश्चंद्र थोरात, पद्मगंधा, पुणे.
८. समकालीन मराठी कादंबरी गणेश मोहिते, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद.
९. कादंबरीची संकल्पना रंगनाथ पठारे, वाङ्मयप्रकार : संकल्पना व स्वरूप, संपा. आनंद वास्कर, अन्वया प्रकाशन, पुणे.
१०. मराठी कादंबरी : आशय आणि आविष्कार - दत्ता घोळप, अक्षरवाङ्मय, पुणे.
११. चकवा (कादंबरी) — अलका शशांक कुलकर्णी, साधना प्रकाशन, पुणे

बी.ए. प्रथम वर्ष (F.Y.B.A.)

Minor

सत्र पहिले

MAR - MN - 111 उपयोजित मराठी

अभ्यासक्रमाचे वैशिष्ट्ये व महत्त्व :

१. सदर अभ्यासक्रम मराठी भाषेचे व्यावहारिकदृष्ट्या उपयोजन करण्याचे कौशल्य आत्मसात करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रवृत्त करणारा आहे.
२. भाषिक कौशल्यांचा परिचय करून देणारा हा अभ्यासक्रम आहे.
३. वाचन, श्रवण, लेखन, आकलन या मूलभूत भाषिक कौशल्यांचे महत्त्व, त्यांचे स्वरूप व उपयोजन याबाबत विद्यार्थ्यांना अवगत करणे येथे महत्त्वाचे आहे.
४. लेखन व संवाद कौशल्यांचा विशेष परिचय करून देण्यावर आणि त्यांचे व्यावहारिक उपयोजन करण्यावर येथे भर दिलेला आहे.
५. कार्यालयीन पत्रव्यवहार, इतिवृत्त, टिप्पणी यांचे लेखन, तसेच कार्यक्रम आयोजनाचे स्वरूप यांबाबतचे कौशल्य आत्मसात करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देणारा सदर अभ्यासक्रम आहे.
६. व्यक्तिमत्व विकासासोबतच व्यावसायिकदृष्ट्याही विद्यार्थ्यांच्या क्षमता विकसित करणारा हा अभ्यासक्रम आहे.

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये

१. मूलभूत भाषिक कौशल्यांचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.
२. व्यक्तिमत्व विकासातील भाषिक कौशल्यांची महत्त्वाची भूमिका लक्षात घेणे.
३. श्रवण व वाचन कौशल्यांचे महत्त्व जाणून घेणे व ती कशी आत्मसात करावीत याबाबत माहिती देणे.
४. लेखन कौशल्यांचे स्वरूप जाणून घेणे आणि निबंध व सारांशलेखनाचे तंत्र आत्मसात करून त्याचे उपयोजन करणे.
५. आकलन व संवाद या कौशल्यांचे महत्त्व जाणून घेणे.
६. आकलन व संवाद कौशल्यांच्या निवडक प्रकारांचे उपयोजन करण्यास शिकणे.

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	<p>अ)व्यक्तिमत्व आणि भाषिक कौशल्यांचा विकास</p> <p>१)व्यक्तिमत्व विकासात भाषेचे स्थान २)व्यक्तिमत्व विकासातील शाळा व महाविद्यालयाचा प्रभाव ३)व्यक्तिमत्व विकासात समाजाचा प्रभाव ४)व्यक्तिमत्व विकासात कुटुंबाचा प्रभाव</p> <p>ब) श्रवण कौशल्य : स्वरूप</p> <p>१)श्रवण क्रिया कोणत्या कारणाने अयशस्वी होते. २)श्रवण कौशल्य सुधारण्याचे उपाय ३)श्रवणाचे फायदे</p> <p>क) वाचन कौशल्य : स्वरूप घटक</p> <p>वाचन कसे करावे ? वाचनाचे फायदे वाचनाचे प्रकार</p>	०२	३०
०२	<p>अ) लेखन कौशल्य</p> <p>लेखन कौशल्य : स्वरूप निबंध लेखन तंत्र व उपयोजन सारांश लेखन तंत्र व उपयोजन</p> <p>ब) आकलन कौशल्य.</p> <p>आकलन कौशल्य : स्वरूप गद्य उताऱ्यांचे आकलन : तंत्र व उपयोजन</p>	०१	१५
०३	<p>पटकथा लेखन कौशल्य</p> <p>पटकथा म्हणजे काय ? पटकथा लेखनाचे तंत्र ? पटकथा लेखनाचे महत्व व उपयोजन</p>	०१	१५
एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक		०४	६०

सत्र दुसरे

Minor

MAR - MN - 211 उपयोजित मराठी

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. कार्यालयीन कामकाजाच्या दृष्टीने आवश्यक कौशल्यांचा परिचय करून देणे.
२. विशिष्ट क्षेत्रातील भाषेच्या उपयोजनाचे कौशल्य जाणून घेणे.
३. कार्यालयीन कामकाजातील पत्रलेखनाचे स्वरूप जाणून घेणे आणि त्याचे लेखनतंत्र आत्मसात करून उपयोजन करणे.
४. कार्यालयीन कामकाजातील इतिवृत्त व टिप्पणी यांचे लेखनतंत्र जाणून घेणे आणि त्यांचे उपयोजन करणे.
५. कार्यक्रम आयोजनाचे कौशल्य आत्मसात करण्यासाठी त्याचे स्वरूप जाणून घेणे.
६. कार्यालयीन कामकाजातील भाषेचा वापर निर्दोष होण्यासाठी लेखनविषयक नियम व विरामचिन्हे यांबाबत जाणून घेणे आणि त्यांचे उपयोजन करणे.

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	अ) पत्रलेखन स्वरूप : पत्रलेखन म्हणजे काय ? पत्रलेखनाची उपयुक्तता ब) कार्यालयीन पत्रलेखन स्वरूप व उपयोजन प्रासंगिक पत्रलेखन- मागणीपत्र, आभारपत्र, विनंतीपत्र, अभिनंदनपत्र, तक्रारपत्र व्यावसायिक पत्रलेखन- नोकरीसाठी अर्ज, कार्यालयीन आदेश, स्मरणपत्र	०२	३०
०२	अ) इतिवृत्त व टिप्पणी लेखन : स्वरूप व उपयोजन : इतिवृत्त लेखन : तंत्र व उपयोजन (वार्षिक सभेचे इतिवृत्त लेखन) टिप्पणी लेखन : तंत्र व उपयोजन (माहितीपर टिप्पणी, वरिष्ठांच्य आदेशाची अपेक्षा करणारी टिप्पणी) ब) विरामचिन्हे व लेखनविषयक नियम : स्वरूप व उपयोजन: लेखनविषयक नियमांचा परिचय व त्यांचे उपयोजन विरामचिन्हांचा परिचय व त्यांचे उपयोजन कार्यक्रम पत्रिका व कार्यक्रम आयोजन तंत्र	०१	१५
०३	कार्यक्रमाचे आयोजन हेतू व उपयुक्तता कार्यक्रमपत्रिका व त्यानुसार आयोजन (अध्यक्षांची निवड, दीपप्रज्वलन, स्वागत व परिचय प्रमुख अतिथींचे भाषण, अध्यक्षीय समारोप आभार प्रदर्शन) सूत्रसंचालनाचे महत्व कार्यक्रमाचे वृत्तसंकलन	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०४	६०

संदर्भ ग्रंथ :

१. संवादशास्त्र श्रीपाद जोशी, विजय प्रकाशन, नागपूर
२. भाषा स्वरुप आणि कार्य सुमन बेलवलकर, य. च. म. मुक्त विद्यापीठ, नाशिक
३. आशययुक्त अध्यापन पध्दती : मराठी डॉ. कैलास अंभुरे
४. कार्यालयीन कौशल्ये डॉ. अक्षय घोरपडे, अथर्व पब्लिकेशन, जळगांव
५. माध्यमांची भाषा आणि लेखन कौशल्ये, डॉ. केशव तुपे, चिन्मय प्रकाशन, औरंगाबाद.
६. उपयोजित मराठी - डॉ. प्रभाकर जोशी व डॉ. वासुदेव वले, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव
७. निबंधशास्त्र व कला - प्र. न. जोशी, विदर्भ - मराठवाडा, बुक कंपनी, नागपूर.
८. वाङ्मयीन निबंधलेखन स्वरुप व साधने - डॉ. रा. ग. जाधव, कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे.

सत्र पहिले

MAR - SEC - 103 लेखनकौशल्ये : मुद्रितशोधन

अभ्यासाची उद्दिष्ट्ये :

१. मुद्रितशोधनाचे स्वरूप आणि आवश्यकता जाणून घेणे.
२. मुद्रितशोधनाचे कौशल्य आत्मसात करणे.
३. मुद्रितशोधनाच्या खुणा, अर्थ आणि उपयोजन यांबाबत जाणून घेणे.
४. विरामचिन्हे आणि लेखनविषयक नियम यांचे स्वरूप जाणून घेणे.
५. मुद्रितशोधनाचा सराव करणे .

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	मुद्रितसंशोधन : स्वरूप आणि प्रक्रिया १.१ मुद्रितशोधन म्हणजे काय ? १.२ मुद्रितशोधनाची उपयोजनाची क्षेत्रे आणि या कौशल्याची आवश्यकता (मुद्रित व दृकश्राव्य माध्यमे, ग्रंथनिर्मिती, नियतकालिक संपादन इ. क्षेत्रांमधील मुद्रितशोधनाची आवश्यकता) १.३ मुद्रितशोधनाच्या खुणा, त्यांचा आणि त्यांचे उपयोजन १.४ मराठी विरामचिन्हे आणि लेखनविषयक नियम यांचे मुद्रितशोधनातील महत्व	०१	१५
०२	२. मुद्रितशोधन : उपयोजन २.१ तुमच्या परिसरातील एखादी प्रकाशन संथा / प्रकाशक / वृत्तपत्र / नियतकालिक / लेखक यांची भेट घेऊन त्यांच्या क्षेत्रातील मुद्रितशोधनाचे स्वरूप, आवश्यकता आणि समस्या यांबाबत जाणून घेऊन त्याबाबत लिहा. २.२ किमान पाचशे शब्दांचे दोन गद्य उतारे निवडून त्यातील विरामचिन्हे ओळखून त्यांची प्रकारानुसार यादी तयार करा. २.३ वर्गातील पाच विद्यार्थ्यांचा एक गट असे गट तयार करून प्रत्येक गटातील विद्यार्थ्यांनी स्वतःच्या अक्षरात लिहिलेल्या गद्य उताऱ्यांचे अन्य गटांतील विद्यार्थ्यांकडून मुद्रितशोधन करून द्या.	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०२	३०

संदर्भसाहित्य :

१. मुद्रितशोधन भाग १ य. ए. धायगुडे
२. व्यावहारिक मराठी ल. रा. नशिराबादकर
३. सुगम मराठी व्याकरण व लेखन मो. रा. वाळिंबे
४. माध्यमांची भाषा आणि लेखन कौशल्य केशव तुपे
५. कार्यालयीन कोशल्ये अक्षय घोरपडे
६. उपयोजित मराठी प्रभाकर जोशी, किशोर पाटील
७. उपयोजित मराठी लेखन व संवाद कौशल्यांचा परिचय- सत्यजीत साळवे, दीपक पवार
८. व्यावहारिक मराठी- यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ , नाशिक
९. भाषाविवेक मं. हव. राजाध्यक्ष
१०. अनिवार्य मराठी संपा. जॉन्सन बोजर्स
११. आशययुक्त अध्यापन पध्दती, कैलास अंभुरे, प्रकाश चोपडे, जयभद्रा प्रकाशन.
१२. संदर्भ : मराठी भाषा पी. विठ्ठल, मीरा बुक्स, औरंगाबाद.

सत्र दुसरे

MAR - SEC - 203 लेखनकौशल्ये : सर्जनशील लेखन

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्ट्ये :

१. सर्जनशील लेखनाचे स्वरूप आणि त्याची वैशिष्ट्ये जाणून घेणे.
२. कथालेखनाची निर्मितीप्रक्रिया समजून घेणे.
३. नाट्यात्म लेखनाची निर्मितीप्रक्रिया समजून घेणे.
४. कथलेखनाचा सराव करणे.
५. नाट्यत्म लेखनाचा सराव करणे.

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	सर्जनशील लेखन : स्वरूप आणि प्रक्रिया १.१ सर्जनशील लेखन व व्यावहारिक लेखन यातील फरक १.२ कथालेखन : निर्मितीप्रक्रिया (कथाबीज, कथानक घटना व प्रसंगांची गुंफण, व्यक्तिचित्रण, वातारवणनिर्मिती, निवेदन, संवादवादी घटकांबाबत माहिती)	०१	१५
०२	सर्जनशील लेखन : उपयोजन २.१ एखादी घटना / प्रसंग / अनुभव / भावना यांना केंद्रस्थानी ठेवून कथालेखन करा. २.२ एखाद्या अनुभव स्वतःच्या शब्दांत कथन करा. २.३ वर्गातील पाच विद्यार्थ्यांचा एक गट तयार करा आणि प्रत्येक गटासाठी एक विषयसूत्र निश्चित करून त्यावर आधारित संवादात्मक लेखन गटानुसार करा. २.४ एखाद्या समकालीन विषयावर पथनाट्यात्मक / विडंबनात्मक / एकांकिका स्वरूपाचे लेखन करा.	०१	१५
०३	नाट्यलेखन : निर्मितीप्रक्रिया ३.१ विषयसूत्र, कथानक प्रसंगांची गुंफण, पात्रनिर्मिती व चित्रण, स्थलकालाचे भान, नाट्य-संघर्ष, संवाद, प्रयोगक्षमता, आदी घटकांबाबत माहिती)	०१	१५
०४	४.१ प्रतिभा आणि सर्जनशीलता ४.२ सर्जनशील लेखन करताना येणाऱ्या समस्या व त्यांचे निराकरण. ४.३ सर्जनशील लेखनाचे महत्व.	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०४	६०

संदर्भसाहित्य :

१. साहित्य आणि इतर ललित कला - दु. का. संत
२. साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया - आनंद यादव
३. सर्जनशील आणि लिहिता लेखक - विलास सारंग
४. सृजनात्मक लेखन - आनंद पाटील
५. प्रतिभा आणि सर्जनशीलता - सुधाकर देशमुख
६. सर्जनशीलता - म. बा. मुंडले
७. भाषासंवाद - अनिल गवळी, नंदकुमार मोरे
८. साहित्याची भाषा - भालचंद्र नेमाडे

सत्र पहिले

(FY.B.sc & B.com)

MAR - OE - 121

स्पर्धा परीक्षांसाठी मराठी (व्याकरण विभाग)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी आवश्यक मराठी भाषेच्या अभ्यासाची तयारी करून घेणे.
२. मराठी भाषेच्या व्याकरणातील महत्त्वपूर्ण संकल्पना समजून घेणे.
३. मराठी भाषेच्या व्याकरणातील संकल्पनांच्या उपयोजनाचे कौशल्य आत्मसात करणे.
४. स्पर्धा परीक्षांच्या दृष्टीने आवश्यक मराठी भाषेच्या लेखनाचे स्वरूप जाणून घेणे.
५. मराठी भाषेतील लेखनासाठी उपयुक्त ठरतील अशी कौशल्ये आत्मसात करणे.
६. मराठी भाषेतील लेखनाचा सराव करणे.

घटक विश्लेषण :

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	मराठी भाषा व व्याकरणाची उपयुक्तता <ul style="list-style-type: none">• मराठी व्याकरणाचे महत्व• मराठीची वर्णमाला• शब्दांच्या जाती• वाक्यांचे प्रकार• मराठीतील विरामचिन्हे• मराठी भाषेतील अलंकार• मराठी भाषेतील नऊ रस	०१	१५
०२	<ul style="list-style-type: none">• शब्दसिद्धी• समासाचे प्रकार• विभक्तीविचार• वचनविचार• लेखनविषयक नियमावली	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०२	३०

सत्र दुसरे
(FY.B.sc & B.com)

MAR - OE - 221

स्पर्धा परीक्षांसाठी मराठी (लेखन विभाग)

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

- विविध स्पर्धा परीक्षांसाठी आवश्यक मराठी भाषेच्या अभ्यासाची तयारी करून घेणे.
- मराठी भाषेच्या व्याकरणातील महत्त्वपूर्ण संकल्पना समजून घेणे.
- मराठी भाषेच्या व्याकरणातील संकल्पनांच्या उपयोजनाचे कौशल्य आत्मसात करणे.
- स्पर्धा परीक्षांच्या दृष्टीने आवश्यक मराठी भाषेच्या लेखनाचे स्वरूप जाणून घेणे.
- मराठी भाषेतील लेखनासाठी उपयुक्त ठरतील अशी कौशल्ये आत्मसात करणे.
- मराठी भाषेतील लेखनाचा सराव करणे.
- निबंध, पत्रलेखन, भाषा कौशल्ये इत्यादी समजून घेणे.

घटक विश्लेषण

क्र.	घटक	श्रेयांक	तासिका (घड्याळी)
०१	भाषिक कौशल्ये • श्रवण कौशल्ये • भाषण कौशल्ये • वाचन कौशल्ये • लेखन कौशल्ये	०१	१५
०२	• निबंधलेखन • पत्रलेखन • सारांश लेखन • गद्य उताऱ्यांचे आकलन	०१	१५
	एकुण श्रेयांक व तासिका श्रेयांक	०२	३०

संदर्भ साहित्य :

- सुगम मराठी व्याकरण व लेखन - मो. रा. वाळंबे, नितीन, पुणे.
- व्यावहारिक मराठी संपा. - स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन, पुणे.
- उपयोजित मराठी व व्यावहारिक मराठी - ल. रा. नसिराबादकर, फडके, कोल्हापूर.
- मराठीचे व्याकरण - लीला गोविलकर, शब्दालय, श्रीरामपूर.

- ५.उपयोजित मराठी -प्रभाकर जोशी, किशोर पाटील. प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव.
- ६.व्यावहारिक मराठी कार्यालयीन कौशल्ये - अक्षय परब, मिथुनप्रका. मुंबई.
- ७.सुलभ मराठी व्याकरण व लेखन पद्मिनी बिनीवाले, नवनीत, मुंबई.
- ८.व्यावहारिक मराठी संपा. सयाजीराव मोकाशी, रंजना नेमाडे.
- ९.मराठी व्याकरण परिचय - राजशेखर हिरेमठ
- १०.सुलभ भाषाविज्ञान व मराठी व्याकरण व्ही. एन. पाटील - प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव.
- ११.मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन संपा. अनिल गवळी.
- १२.प्रशासन वाक्प्रयोग - भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन.
- १३.पर्यायी शब्दकोश वि. शं. ठकार, राजसंह, पुणे.
- १७.मराठी लेखन - कोश अरुण फडके, केशव भिकाजी ढवळे, मुंबई.
- १८.मराठी भाषिक कौशल्य विकास संपा. पृथ्वीराज तौर, अथर्व, जळगांव

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव

संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

एम.ए. मराठी भाग-१

जून २०२२-२३ पासून

MAR – MJ – 501 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते १८१८)

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

तासिका-१५

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची ओळख करून घेणे.
२. भाषा आणि संस्कृतीच्या संदर्भात मध्ययुगीन वाङ्मयाचा अभ्यास करणे.
३. मध्ययुगीन गद्य-पद्य वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा जाणून घेणे.
४. मध्ययुगीन काळातील विविध राजवटीचा मराठी वाङ्मयावरील प्रभाव आणि परिणामांचा अभ्यास करणे.
५. मध्ययुगातील विविध वाङ्मय प्रवाहांचा अभ्यास करणे.
६. सामाजिक, सांस्कृतिक आणि राजकीय घटकांचा वाङ्मयनिर्मितीच्या संदर्भातील प्रेरणांचा अभ्यास करणे.

सत्र पहिले

MAR - MJ - 501 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स. १६५०)

घटक : १ मराठी भाषा : उद्गम व विकास

तासिका-४५

- १.१ यादवकालीन समाजजीवन
- १.२ अपभ्रंश भाषा: महाराष्ट्रीय मराठी
- १.३ मराठी भाषेच्या उगम निश्चितीची प्रमाणके शिलालेख, ताम्रपट, ग्रांथिक पुरावे इ.
- १.४ मराठी भाषा व महाराष्ट्र संस्कृती जडण घडण व वाटचाल

घटक २ : मध्ययुगीन पद्यलेखनाच्या प्रेरणा व स्वरूप

- २.१ मध्ययुगीन पद्य: स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- २.२ वारकरी संप्रदाय: प्रेरणा व स्वरूप
- २.३ संत कवयित्रींची काव्यरचना
- २.४ संत साहित्याचे वाङ्मयीन योगदान

घटक ३: मध्ययुगीन गद्यलेखनाच्या प्रेरणा व स्वरूप

- ३.१ यादवकालीन महाराष्ट्र
- ३.२ महानुभाव वाङ्मय
 - ३.२.१ महानुभाव तत्वज्ञान
 - ३.२.२ महानुभाव आचारधर्म
 - ३.२.३. महानुभाव पंचकृष्ण संकल्पना
 - ३.२.४ महानुभाव साती ग्रंथ
- ३.३ महदंबा आद्य मराठी कवयित्री

घटक ४ : बहामनी कालखंडातील मराठी वाङ्मय रचना

- १.१ बहामनी कालखंड : राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व त्याचा मराठी साहित्यावर झालेला परिणाम.
- १.२ संत एकनाथंचे वाङ्मयीन कार्य
- १.३ दत्त संप्रदाय : स्वरूप व वाङ्मयीन कार्य
- १.४ नाथ संप्रदायाचे वाङ्मयीन कार्य

सत्र दुसरे

MAR - MJ - 601 मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स. १६५० ते १८१८)

घटक : १ संत तुकाराम व संत रामदास यांचे वाङ्मयीन कार्य

- १.१ वारकरी संप्रदायाचा कळस : संत तुकाराम महाराज
- १.२ तुकाराम महाराजांची अभंगगाथा : आशय व रचना (सामाजिक दृष्टीने)
- १.३ संत तुकारामकालीन इतर संत कवी (स्थूल परिचय)
- १.४ संत रामदासांचे वाङ्मयीन कार्य : दासबोध, मनाचे श्लोक

घटक : २ पंडिती काव्य प्रेरणा स्वरूप व वाङ्मयीन योगदान

- २.१ पंडिती काव्याचे वेगळेपण, प्रेरणा व वैशिष्ट्ये
- २.२ प्रमुख पंडिती कवींचे वाङ्मयीन कार्य (स्थूल परिचय)
 - २.२.१ वामन पंडीत
 - २.२.२ रघुनाथ पंडित
 - २.२.३ मोरोपंत
- २.३ पंडिती काव्याचे वाङ्मयीन योगदान

घटक : ३ बखर वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप व वाङ्मयीन वेगळेपण

- ३.१ बखर म्हणजे काय ? निर्मितीच्या प्रेरणा व स्वरूप
- ३.२ वाङ्मयीन आकृतिबंध व काळानुसार वर्गीकरण
 - ३.२.१ शिवपूर्वकालीन बखर
 - ३.२.२ शिवकालीन बखर
 - ३.२.३ पेशवेकालीन बखर
- ३.३ मराठीतील प्रमुख बखरीचा परिचय
 - ३.३.१ महिकावतीची बखर
 - ३.३.२ पानीपतची बखर
 - ३.३.३ भाऊसाहेबांची बखर

घटक ४ शाहिरी काव्याचा परिचय

४.१ शाहिरी काव्य : स्वरूप, प्रेरणा, निर्मितीची कारणे

४.२ शाहिरी काव्याचे प्रकार

४.२.१ पोवाडा : रचनाबंध व वैशिष्ट्ये

४.२.२ लावणी : रचनाबंध व वैशिष्ट्ये

४.२.३ फटका व भैदिक रचना रचनाबंध व वैशिष्ट्ये

१४.३ प्रमुख शाहिरांच्या काव्याचा परिचय

४.३.१. रामजोशी

४.३.२ होनाजी बाळा

४.३.३ अनंत फंदी

४.४ शाहिरी वाङ्मयाचे योगदान

संदर्भग्रंथ:

1. महाराष्ट्र सारस्वत-वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
2. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १, २, ३ ल. रा. पांगारकर
3. मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १.२.३ संपादक रा. श्री. जोग
4. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप प्रा. ह. श्री. शेणोलीकर
5. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास- डॉ. बी. एन. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन्स. जळगांव.
6. महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय -शं. गो. तुळपुळे
7. वारकरी संप्रदाय आणि संत साहित्य -डॉ. शिवाजीराव मोहिते.
8. पाच भक्ती संप्रदाय -रा. र. गोसावी.
9. दत्त संप्रदायाचा इतिहास -रा. चिं. ढेरे
10. मराठी शाहिरी पोवाडा -विश्वनाथ शिंदे
11. भाऊसाहेबांची बखर -स. र. हेरवाडकर
12. साहित्य काही संप्रदाय आणि सिद्धांत -अ. वा. कुलकर्णी
13. मन्हाटी लावणी- म. वा. धोंड
14. कविपंचक- के. ना. वाटावे.

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

एम.ए. मराठी भाग-१

जून २०२२-२३ पासून

MAR - MJ - 502 स्त्रीवादी साहित्य

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

तासिका - १५

१. मराठी साहित्यातील नव प्रवाहांचा परिचय करून देणे.
२. स्त्रीवाद या वाङ्मयीन प्रवाहाच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती यांचा अभ्यास करणे.
३. स्त्रीवादी वाङ्मयीन प्रवाहाचे वेगळेपण लक्षात आणून देणे.
४. मराठीतील स्त्रीवादी साहित्य कलाकृतींचा अभ्यास करणे व स्त्रीवादी जाणीवांचे स्वरूप परिचित करून देणे.

MAR ११४ A: सत्र पहिले

तासिका ४५

घटक १ : स्त्रीवादाची प्रेरणा-स्वरूप व संकल्पना.

घटक २ : पाश्चात्य स्त्रीवादी साहित्याचा स्थूल परिचय.

घटक ३: मराठी साहित्यातील स्त्रीवादी जाणीवा.

घटक ४ : स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून पुढील साहित्यकृतींचा अभ्यास (काव्य व आत्मचरित्र वाङ्मय प्रकार)

कवितासंग्रह : कुरुप- दिशा पिकी शेख

आत्मकथन : तीन दगडाची चूल- विमल मोरे

एकुण तासिका - ६०:

सत्र दुसरे

MAR - MJ - 602 स्त्रीवादी साहित्य

घटक १ : स्त्रीवाद आणि स्त्री मुक्तीची आंदोलने (जागतिक आणि भारतीय)

एकुण तासिका ६०

घटक २ : महाराष्ट्रातील स्त्रीवादी चळवळ

घटक ३ : मराठीतील स्त्रीवादी साहित्य प्रवाह

घटक ४ : स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून पुढील साहित्यकृतीचा अभ्यास (नाटक व कथा वाङ्मय प्रकार)

नाटक : ज्योती म्हापसेकर

कथासंग्रह : ब्लॉगच्या आरशापल्याड मनस्विनी लता रविंद्र

संदर्भग्रंथ:

- १) कुरुप - दिशा पिकी शेख
- २) तीन दगडाची चूल - विमल मोरे
- ३) ब्लॉगच्या आरशापल्याड - मनस्विनी लता रविंद्र
- ४) मुलगी झाली हो -ज्योती म्हापसेकर. ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई
- ५) स्त्री-पुरुष तुलना -ताराबाई शिंदे, शब्दालय प्रकाशन, संगमनेर.
- ६) सीझर कर म्हणते माती -कल्पना दुधाळ, हर्मिस प्रकाशन, पुणे.
- ७) आयदान- उमिला पवार, ग्रंथाली प्रकाशन, मुंबई.
- ८) शोध स्त्री प्रतिमेचा -डॉ. आशुतोष पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव
- ९) स्त्रीवाद आणि समाज परिवर्तन -डॉ. वंदना महाजन, अथर्व पब्लिकेशन, जळगांव
- १०) संदर्भ स्त्री-पुरुष अम्बिनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
- ११) स्त्रीवादी समीक्षा स्वरूप आणि उपयोजन, अश्विनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे.
- १२) स्त्री विकासाच्या पाऊलखुणा -स्वाती कर्वे
- १३) स्त्री प्रश्नांची वाटचाल परिवर्तनाच्या दिशेने- डॉ. विद्युत भागवत
- १४) स्त्रीवादी संकल्पना व उपयोजन- (संपा.) मंगला वरखेडे, का. स. वाणी, धुळे.
- १५) स्त्रियांचे साहित्य : संदर्भ आणि चिकित्सा -संपा. डॉ. आशुतोष पाटील, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर
- १६) भारतीय स्त्री जीवन -गीता साने
- १७) हिंदू संस्कृती आणि स्त्री डॉ. आ. ह. साळुंखे
- १८) स्त्रीवाद स्वरूप आणि समीक्षा अश्विनी धोंगडे

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
संलग्नित
प्रताप अमळनेर (स्वायत्त)
एम.ए. मराठी भाग-१
जून २०२२-२३ पासून
सत्र पहिले
MAR - MJ - 503 साहित्यकृतींचा अभ्यास

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

तासिका १५

१. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील वाङ्मयीन जाणिवांचा अभ्यास.
२. कवी/नाटककार यांच्या कलाकृतीवर पडलेला परिस्थितीजन्य प्रभाव,
३. साहित्यिकांच्या साहित्यकृतीतून सामाजिक, वाङ्मयीन प्रेरणांचा शोध घेणे.
४. साहित्यिकांचे वाङ्मयीन योगदान
५. साहित्यकृतीतून होणारा जीवनमूल्यांचा परिचय अभ्यासणे,

काव्य - कुसुमाग्रजांच्या निवडक कविता

घटक १- मराठी कवितेची वाटचाल

तासिका ४५

घटक २- कुसुमाग्रज यांच्या काव्यातील सामाजिक, प्रेम, राष्ट्रभक्ती इ. जाणिवा

घटक ३- कुसुमाग्रजांच्या कवितेतली विविधता

घटक ४- कुसुमाग्रजांच्या कवितेची भाषिक वैशिष्ट्ये

नाटक - देवबाभळी - प्राजक्त देशमुख -

घटक १- मराठी नाट्यसृष्टीची वाटचाल (स्वातंत्र्योत्तर)

घटक २ देवबाभळी नाटकाचे कथानक व सामाजिक स्थिती

घटक ३ देवबाभळी नाटकाचे सामाजिक योगदान

घटक ४- देवबाभळी नाटकाची भाषाशैली, व्यक्तिचित्रणे, नाट्यमूल्य

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ

संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

जून २०२२-२३ पासून

एम.ए. मराठी भाग-१

सत्र दुसरे

MAR - MJ - 603 साहित्यकृतींचा अभ्यास

कादंबरी - बारोमास- सदानंद देशमुख

घटक १ : स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीचे स्वरूप

तासिका ६०

घटक २ : बारोमास कादंबरीचे कथानक

घटक ३: शेती, शेतकरी, ग्रामसंस्कृती वरील जागतिकीकरणाचा प्रभाव

घटक ४ : बारोमासमधील मूल्यसंघर्ष

घटक ५ : कादंबरीची भाषाशैली, पात्रे, स्वभावचित्रण इत्यादी

कथासंग्रह - कडीबंदी - अशोक कौतिक कोळी

घटक १ : स्वातंत्र्योत्तर काळातील मराठी कथेचे स्वरूप

घटक २ : कडीबंदी कथासंग्रहामधील कथांचा आशय व स्वरूप

घटक ३: कडीबंदी मधील नवे वर्तमान व मूल्यसंघर्ष

घटक ४ : कडीबंदी मधील भाषाशैली, व्यक्तिचित्रणे, संघर्ष इत्यादी

संदर्भग्रंथ :-

1. कुसुमाग्रज: प्रवासी पक्षी (कुसुमाग्रजांच्या निवड कविता) संपादक शंकर वैद्य, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
2. देवबाभळी - प्राजक्त देशमुख
3. बारोमास सदानंद देशमुख, कॉन्टीनेन्टल प्रकाशन, पुणे.
4. कडीबंदी - अशोक कौतिक कोळी, सप्तश्री प्रकाशन, मंगळवेढा.
5. मराठी कादंबरी : आस्वाद यात्रा, विजया राजाध्यक्ष, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
6. कादंबरी संवाद, टपरे पंडित, पद्मगंधा प्रकाशन
7. मराठी ग्रामीण कादंबरी, ठोकळ ग. ल. स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
8. मराठी ग्रामीण कादंबरी. रविंद्र ठाकूर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
9. मराठी दलित कादंबरील स्त्री-चित्रण, लजिवार ज्योती, सुगावा प्रकाशन, पुणे.
10. अस्तित्ववाद आणि मराठी कादंबरी इनामदार र राजहंस प्रकाशन, पुणे.
11. गेल्या अर्धशतकातील मराठी कादंबरी, कोल्हे विलास सारंग, लोकवाडमयगृह, मुंबई
12. स्वातंत्र्योत्तर मराठी कादंबरीची वाटचाल,- शंकर विभुते, स्वरुप प्रकाशन, औरंगाबाद
13. मराठी कादंबरी उगम व विकास, -बापट, गोडबोले. व्हिनस प्रकाशन, पुणे
14. मराठी कथा उद्गम आणि विकास- इंदुमती शेवडे
15. मराठी ग्रामीण कथा व विकास- वासुदेव मुलाटे
16. मराठी कथा -म. ना. अदवंत
17. नाटक एक चिंतन- वसंत कानेटकर, नीलकंठ प्रकाशन, पुणे
18. मराठी रंगभूमीचा इतिहास- श्री. ना. बनहट्टी
19. मराठी कविता स्वरुप आणि विवेचन- निशिकांत ठकार

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

एम.ए. मराठी भाग-१

जून २०२२-२३ पासून

सत्र पहिले

MAR - MJ - 504 समीक्षा

अध्ययन अध्यापनाची वैशिष्ट्ये

१. साहित्य आणि समीक्षा यांचे महत्त्व जाणून घेणे.
२. वाङ्मयीन मूल्यमापनाची दृष्टी विकसित करणे.
३. समीक्षेविषयी योग्य ती समज निर्माण करणे.
४. समीक्षेविषयी क्षमता वाढविणे.
५. साहित्य निर्मिती, साहित्याचे मूल्यमापन, संकल्पना समजून देणे.
६. साहित्य समीक्षेविषयक जाण, दृष्टीकोन निर्माण करणे.

घटक : १ समीक्षा : संकल्पना आणि स्वरूप

तासिका ३०

- १.१ समीक्षा : व्याख्या, हेतू, प्रयोजन
- १.२ समीक्षा व्यवहार (प्रक्रिया) : वाचन, आकलन, आस्वादन, परिशीलन (मूल्यमापन)
- १.३ समीक्षा आणि सर्जनशीलता : लेखक-वाचक आणि समीक्षक परस्पर संबंध
- १.४ समीक्षेची कार्ये : ग्रंथ परिचय, अभिप्राय, परीक्षण, उत्कृष्ट साहित्य निर्मितीला प्रेरणा इ.
- १.५ आदर्श समीक्षकाचे गुणविशेष

घटक २ समीक्षेच्या विविध पध्दती (स्वरूप, वैशिष्ट्ये व उदाहरणे अपेक्षित)

- २.१ आस्वादक समीक्षा पध्दती
- २.२ चरित्रात्मक समीक्षा पध्दती
- २.३ ऐतिहासिक समीक्षा पध्दती
- २.४ समाजशास्त्रीय समीक्षा पध्दती
- २.५ मानसशास्त्रीय समीक्षा पध्दती

एकुण तासिका ३०

संदर्भग्रंथ :-

1. साहित्य सिद्धांत - रेन बेलेक, ऑस्टीन वारेन- अनुवाद स. गं. मालशे
2. समीक्षेची नवी रूपे गंगाधर पाटील, मैजेस्टिक प्रकाशन, पुणे
3. टीकास्वयंवर भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
4. आधुनिक साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा -डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत प्रकाशन, जळगाव
5. बोलीभाषा : संशोधनाच्या नव्या दिशा- डॉ. म. सु. पगारे, डॉ. आशुतोष पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन,
6. आधुनिक समीक्षा सिद्धांत - मिलिंद मालसे, अशोक जोशी, मौज प्रकाशन, मुंबई
7. कविता आणि प्रतिमा -सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई
8. कविता संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
9. साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा -वा. ल. कुलकर्णी
10. वाङ्मयीन बाद संकल्पना व स्वरूप -संपा. प्रा. सिताराम रायकर
11. साहित्य निर्मिती व समीक्षा -दि. के. बेडेकर
12. टीकाविवेक- श्री. के. क्षीरसागर
13. समीक्षेची सद्यस्थिती -वसंत आबाजी डहाके, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
14. मराठी समीक्षेची वाटचाल -गो. म. कुळकर्णी
15. नवसमीक्षा काही विचार प्रवाह -संपा. गो. म. कुळकर्णी
16. समीक्षा पध्दती व उपयोजन- संपा. डॉ. वासुदेव वले, प्रशांत प्रकाशन. जळगाव
17. साहित्याची भाषा -डॉ. भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद

**कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगांव
संलग्नित**

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

एम.ए. मराठी भाग - १

जून २०२३-२४ पासून

सत्र पहिले

MAR - EC – 521- मराठी आत्मकथने

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्ट्ये :

१. मराठी साहित्यातील चरित्र, आत्मचरित्र व आत्मकथनाचा परिचय करून देणे.
२. मराठी दलित आत्मकथनाची प्रेरणा व प्रवृत्ती यांचा अभ्यास करणे.
३. दलित आत्मकथनाचे वेगळेपण लक्षात आणून देणे.
४. अभ्यासक्रमातील साहित्यकृतींचा अभ्यास व जाणीवांचे स्वरूप परिचित करून देणे.

घटक १ : चरित्र, आत्मचरित्र व आत्मकथन : प्रेरणा-स्वरूप व संकल्पना.

घटक २ : मराठी दलित आत्मकथनांचा स्थूल परिचय.

घटक ३: काळ्या निळ्या रेषा - (आत्मकथन) लेखक- राजू बाविस्कर

(राजहंस प्रकाशन, पुणे)

काळ्या निळ्या रेषा : कथानक, आशय, स्वरूप, व्यक्तिरेखा, घटना, प्रसंग, वातावरण, प्रादेशिकता भाषा, इत्यादी.

घटक ४. ऊन सावली - (आत्मकथन) लेखक- रविचन्द्र हडसनकर

(निर्मल प्रकाशन, नांदेड)

ऊन सावली : कथानक, आशय, स्वरूप, व्यक्तिरेखा, घटना, प्रसंग, वातावरण, प्रादेशिकता भाषा, इत्यादी.

संदर्भ :

- १). काळ्या निळ्या रेषा (आत्मकथन) लेखक- राजू बाविस्कर, राजहंस प्रकाशन, पुणे
- २) ऊन सावली- (आत्मकथन) लेखक- रविचन्द्र हडसनकर, निर्मल प्रकाशन, नांदेड
- ३) चरित्र - आत्मचरित्र — अ. म. जोशी — स्नेहवर्धन पब्लिशिंग, पुणे
- ४) दलित साहित्याचा इतिहास — डॉ. म. सु. पगारे — प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव
- ५) दलित साहित्य वेदना आणि विद्रोह भालचंद्र फडके, श्रीविद्या, पुणे.
- ६) दलित आत्मकथा : एक आकलन शरणकुमार लिंबाळे, दिलीपराज, पुणे.
- ७) आंबेडकरी मराठी साहित्य यशवंत मनोहर, परिमल, औरंगाबाद.
- ८) साहित्याची भाषा — भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद

कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

संलग्नित

प्रताप महाविद्यालय, अमळनेर (स्वायत्त)

एम.ए. मराठी भाग-१

जून २०२२-२३ पासून

सत्र पहिले

MAR - RM - 541 संशोधन

अध्ययन अध्यापनाची वैशिष्ट्ये

१. संशोधन विषयक जाण वाढविणे.
२. संशोधन प्रक्रिया समजून देणे.
३. संशोधन लेखन/मांडणी लक्षात आणून देणे
४. साहित्य संशोधनाचे महत्व सांगणे.

तासिका १५

घटक: १ संशोधन: व्याख्या व स्वरूप

- १.१ संशोधन संकल्पना : संज्ञा व व्याख्या
- १.२ संशोधनाचा हेतु, प्रयोजन/ कार्य
- १.३ शोधक्रियेची पथ्ये व संकेत
- १.४ संशोधनाची आवश्यकता

घटक : २ संशोधनाची व्याप्ती

- २.१ सामाजिक क्षेत्रातील संशोधन
- २.२ भाषा क्षेत्रातील संशोधन
- २.३ साहित्य आणि कला क्षेत्रातील संशोधन
- २.४ संशोधनाची वाडमयीन व सामाजिक स्तरावरील उपयुक्तता

घटक ३ विविध संशोधन पध्दतीचा परिचय

- ३.१ ऐतिहासिक संशोधन पध्दती
- ३.२ समाजशास्त्रीय संशोधन पध्दती
- ३.३ विश्लेषणात्मक संशोधन पध्दती
- ३.४ तुलनात्मक संशोधन पध्दती

घटक ४ संशोधन आराखड्याचे लेखन/प्रारूपाची मांडणी

- ४.१ संशोधन समस्या व समस्येची मांडणी (विषय शीर्षक विषयाचे महत्त्व, गृहितकृत्ये व्याप्ती, मर्यादा)
- ४.२ संशोधन साधने (प्राथमिक, दुय्यम, लिखित, अंतर्गत, बाह्य, मुलाखत, प्रश्नावली)

४.३ संशोधन साधनांची ग्राह्य अग्राह्य चिकित्सा

४.४ संशोधन लेखन पध्दती

४.५ संदर्भ सूची, निर्देश सूची, सारांश-मांडणी व तंत्र (परिशिष्टे इ.)

• हस्तलिखित लघु संशोधन प्रकल्प अंतर्गत गुणांसाठी (१५ ते २० पानांचा हस्तलिखित संशोधन प्रकल्प असावा)

एकुण तासिका ६०

संदर्भग्रंथ :-

- 1.साहित्य सिद्धांत - रेन बेलेक, ऑस्टीन वारेन- अनुवाद स. गं. मालशे
2. समीक्षेची नवी रूपे गंगाधर पाटील, मैजेस्टिक प्रकाशन, पुणे
3. टीकास्वयंवर भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
4. आधुनिक साहित्य स्वरुप आणि समीक्षा -डॉ. म. सु. पगारे, प्रशांत प्रकाशन, जळगाव
5. बोलीभाषा : संशोधनाच्या नव्या दिशा- डॉ. म. सु. पगारे, डॉ. आशुतोष पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन,
6. आधुनिक समीक्षा सिद्धांत - मिलिंद मालसे, अशोक जोशी, मौज प्रकाशन, मुंबई
- 7.कविता आणि प्रतिमा -सुधीर रसाळ, मौज प्रकाशन, मुंबई
- 8.कविता संकल्पना, निर्मिती आणि समीक्षा - वसंत पाटणकर
9. साहित्य निर्मिती आणि समीक्षा -वा. ल. कुलकर्णी
10. वाङ्मयीन बाद संकल्पना व स्वरुप -संपा. प्रा. सिताराम रायकर
- 11.साहित्य निर्मिती व समीक्षा -दि. के. बेडेकर
12. टीकाविवेक- श्री. के. क्षीरसागर
- 13.समीक्षेची सद्यस्थिती -वसंत आबाजी डहाके, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
- 14.मराठी समीक्षेची वाटचाल -गो. म. कुळकर्णी
15. नवसमीक्षा काही विचार प्रवाह -संपा. गो. म. कुलकर्णी
- 16.समीक्षा पध्दती व उपयोजन- संपा. डॉ. वासुदेव वले, प्रशांत प्रकाशन. जळगाव

17. साहित्याची भाषा -डॉ. भालचंद्र नेमाडे, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद
18. संशोधन पध्दती प्रक्रिया व अंतरंग -दु. का. संत पुणे विद्यार्थी गृह, पुणे.
19. संशोधन प्रक्रिया -डॉ. व्ही. एन. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन, जळगांव
20. संशोधनाची क्षितिजे -भा. ल. भोळे
21. शोध निबंधाची लेखन पध्दती -स.ग. मालशे